

✍ JAAP FREDERIKS

Tanzania verandert en verandert snel. De tijd dat Tanzania een arm warm land voor met name ontwikkelingswerkers, tropenartsen en zendelingen was, is voorbij.

Tanzania: een land in ontwikkeling

Tanzania realiseert al jaren een economische groei van 6 - 7 %. De stabiele politieke en sociale verhoudingen zijn een aanmoediging voor investeringen in infrastructuur, energie en landbouw, bij uitstek sectoren waarin Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen deskundigheid hebben. Grote Nederlandse bedrijven zijn al prominent in Tanzania aanwezig, maar ook kleinere als pioniers in innovatieve landbouw, eco-toerisme en financiële dienstverlening. Het loont om in Tanzania te investeren, maar het blijft wel zakendoen in een ontwikkelingsland, met alle problemen die daar bij horen.

Tanzania is Afrika op zijn best. Een etnisch en godsdienstig zeer verscheiden bevolking in de jaren 60 en 70 door president Nyerere tot een natie samengesmeed. Een land met uitgestrekte tropische landschappen met ongerepte natuur. Enorme wildparken voor exotische safari's. De magische eilanden van Zanzibar als hart van de Swahili-cultuur waar Afrika en de Arabisch-Islamitische wereld elkaar ontmoeten en in elkaar over gaan.

Tanzania is ook een land in ontwikkeling. Er wonen ruim 48 miljoen mensen, van wie driekwart geen toegang tot elektriciteit heeft. Nog steeds lijden veel mensen aan malaria, tuberculose en HIV-aids en sterven veel vrouwen en kinderen in het kraambed door slechte hygiëne en het ontbreken van medische assistentie bij de bevalling. Het overgrote deel van de mensen werkt in de landbouw, niet omdat ze voor het boerenbedrijf hebben gekozen, maar omdat ze geen andere keus hadden. Slechts 7% van de Tanzanianen heeft een bankrekening en nog minder een lening uitstaan bij een echte bank.

Vrijwel alle volwassenen hebben tegenwoordig echter een mobiele telefoon en hiermee kunnen ze elektronisch geld overmaken en bij telefoonagenten tot in de verste dorpen geld inleggen en opnemen. En het ziet er naar

uit dat Tanzania in het komende decennium een grote gasproducent gaat worden. Voor de kust zijn op grote diepte enorme gasvoorraden ontdekt en dankzij recente technologische ontwikkelingen kan dit gas in vloeibare vorm (LNG) per schip naar markten elders op de wereld worden gebracht. Alles wijst erop dat de exploitatie van deze offshore velden en de inkomsten die de Tanzaniaanse staat hieruit zal ontvangen, het land ingrijpend gaan veranderen. Nederland en het Nederlandse bedrijfsleven kunnen hun bijdrage leveren aan de vorming van dit nieuwe Tanzania.

Nederland en Tanzania: 40 jaar vriendschap en samenwerking

De banden tussen Nederland en Tanzania zijn hecht en de achtergronden zijn bij veel Tanzanianen bekend. Prins Bernhard was nauw bevriend met president Nyerere en kwam vaak in Tanzania vanuit zijn leidende rol bij het Wereld Natuur Fonds. Prins Claus bracht in de jaren '30 een deel van zijn jeugd door op de sisal-plantage van zijn ouders in de buurt van Tanga; dit schiep een band voor het leven en de prins bezocht Tanzania geregeld, ook in zijn functie als inspecteur-generaal voor ontwikkelings-samenwerking. Want er is jarenlang een uitgebreid ontwik-

kelingssamenwerkings-programma geweest. In de voorbije 40 jaar stelde Nederland via het Netherlands Fellowship Programma duizenden Tanzanianen in de gelegenheid in Nederland te studeren en steunde Nederland projecten en programma's op het terrein van landbouw, veeteelt, water, onderwijs, gezondheidszorg, verbetering van bestuur en bevordering van de positie van vrouwen en kinderen.

In 2010 besloot de Nederlandse regering het aantal landen waarmee Nederland een bilaterale OS-relatie had terug te brengen en viel voor Tanzania het doek. Het was precies in deze jaren dat de omvang van de aardgasreserves duidelijk werd en Tanzania voor het eerst in zijn bestaan indrukwekkende groeicijfers liet zien. Het OS-programma werd uitgefaseerd en in goed overleg met de Tanzaniaanse overheid werd de basis gelegd voor een andere vorm van samenwerking, een relatie gebaseerd op handel en investeringen. Ook de taken van de ambassade in Dar es Salaam werden toegesneden op deze nieuwe oriëntatie. Want onveranderd is Tanzania een land waarin het zakendoen niet eenvoudig is en waarin de rol van de overheid in de economie bijna alles bepalend is.

Als je het groeipotentieel van Tanzania koppelt aan de Nederlandse deskundigheid kom je tot drie sectoren

waarin Nederlandse bedrijven bij uitstek succesvol zijn en die door de Nederlandse overheid actief worden ondersteund: de energiesector (gasontwikkeling, duurzame energie, elektrificatie van het platteland), infrastructuur (natte bouw, offshore, aanleg van wegen, havens en luchthavens), de landbouw en het toerisme. Het is geen uitgemaakte zaak dat alle Tanzanianen van de economische groei zullen kunnen profiteren en dat met de aard-

gasbaten Tanzania zijn huidige sociale en politieke stabiliteit kan handhaven. Minister Ploumen is zich dit risico bewust. Zij heeft daarom de Dutch Resource Facility in het leven geroepen om met behulp van Nederlandse overheidsinstantie, bedrijven en kennisinstellingen Tanzania in staat te stellen verantwoorde keuzes te maken over hoe de gassector in

dit land wordt opgebouwd en hoe de aardgasbaten worden aangewend.

Energie

 Statoil, BG, Ophir en ExxonMobile hebben in de wateren voor de Tanzaniaanse kust grote gasvelden ontdekt. Voor de ontwikkeling van deze velden zijn grote investeringen nodig, zeker als er ook installaties moeten worden gebouwd om dit gas vloeibaar te maken en als LNG te verschepen. Alles moet vanaf de grond worden

“De rol van de overheid is bijna allesbepalend.”

▶▶ opgebouwd. Hetzelfde geldt voor de wateren rondom Zanzibar, waar Shell concessies heeft. Eind 2014 hebben een reeks Nederlandse bedrijven op het terrein van offshore infrastructuur in Dar es Salaam en op Zanzibar gezamenlijk presentaties gegeven over wat er allemaal komt kijken bij de ontwikkeling van de gasvelden en welke specifieke deskundigheid zij in huis hebben. Het ging hierbij om bedrijven zoals Fugro, Mammoet, Heerema, Jumbo, Smit Lanako, Dockwise, IHC, BAM, Bokalis, Van Oord en Damen.

Infrastructuur

Een snel groeiend land met een nog sneller groeiende bevolking heeft grote moeite de fysieke en sociale infrastructuur te laten meegroeien. De capaciteit van de havens en luchthaven en het transportnetwerk van wegen en spoorwegen dat hierop aansluit is volstrekt archaisch en ontoereikend. Met financiële steun van de Wereldbank, de AfDB en bilaterale donoren waaronder China worden nieuwe wegen aangelegd en havens en luchthavens uitgebreid en gemoderniseerd. Mede dankzij het ORET-ORIO instrument en dekking van Atradius zijn Nederlandse bedrijven concurrerend voor het verwerven van opdrachten, zoals de bouw van een nieuwe terminal van de luchthaven van Dar es Salaam, de modernisering van de luchthaven van Kilimanjaro, levering van 'off-grid' dieselgeneratoren en levering van diagnostische apparatuur voor ziekenhuizen en klinieken. De verwachting is dat het nieuwe DRIVE-instrument van buitenlandse zaken even succesvol kan worden ingezet.

Landbouw

Driekwart van de Tanzanianen leeft van landbouw. Meestal leeft een familie van de producten die zij zelf verbouwt en van de paar geiten en kippen rond het huis. De lage opbrengst in de landbouw is een van de belangrijkste redenen voor armoede in Tanzania. De analyse hoe dit moet verbeteren is er, maar de implementatie blijkt razend moeilijk. De omvang van het bedrijf is te klein om rendabel te zijn; banken vinden kredietverlening te riskant of te weinig rendabel; het zaaigoed is inferieur en er is geen of slechte bemesting of irrigatie; de verliezen na de oogst zijn hoog door slechte wegen en ontbreken van opslagsilo's / koelhuizen; de tussenhandel verdient meer dan de boer; de verwerking van de landbouwproducten vindt vaak niet in Tanzania plaats. Confrontaties over landrechten frustreren plannen voor investeren in betere kwaliteit en hogere opbrengsten. Het is een grote uitdaging om de opbrengst van deze kleine boeren in te zetten voor een verwerkende industrie. Dit is al het geval bij bv. de teelt van katoen, koffie en thee. Incidenteel zijn er ook geslaag-

de samenwerkingsverbanden van melkveeboeren die de verse melk aan een regionale zuivelfabriek leveren. In het noorden van Tanzania zijn grote (Nederlandse) kwekers gevestigd die daar zaaigoed, bloemen en planten voor afzet op de wereldmarkt telen. De natuurlijke omstandigheden zijn goed (weer, lengte van de dagen, bodem) en de lonen concurrerend. Naar mate er meer voorbeelden komen van succesvolle introductie van moderne technieken neemt de omvang van de markt voor buitenlandse investeerders en toeleveranciers toe. Veel informatie over de landbouwsector is beschikbaar bij de Rabobank die aandeelhouder is van de National Microfinance Bank, de grootste bank van Tanzania.

Zakendoen in Tanzania

Zakendoen in Tanzania is niet eenvoudig, ondanks de groeicijfers en goede vooruitzichten. De overheid is zwak en op alle niveaus vindt corruptie plaats. De markt wordt overspoeld met namaakproducten, variërend van shampoo's en pijnstillers tot mobiele telefoons en auto-onderdelen. Talloos zijn de voorbeelden waarbij politici belangen hebben in zakelijke activiteiten of vooraanstaande zakenlieden politieke steun krijgen om hun belangen veilig te stellen. Besluitvorming over opdrachten voor grote openbare werken is weinig transparant en kan eindeloos lang duren. En eenmaal aan het werk blijken er vaak toch geschillen over welke belastingen

een bedrijf verschuldigd is en welke werkvergunningen vereist zijn. Uiteindelijk worden veel van deze geschillen in den minne geschikt, waarbij bedrijven altijd op ondersteuning door de ambassade kunnen rekenen. ■

“Zakendoen in Tanzania is niet eenvoudig.”

Contact

<http://tanzania.nlambassade.org>
of tel. +255 22 2110000

▶ **Jaap Frederiks** is ambassadeur voor Nederland in Dar es Salaam, Tanzania.

